

DEN NORSKE KIRKE

Agder og Telemark bispedømmeråd

Kulturdepartementet

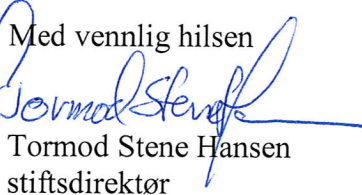
Dato: 30.08.2013

Vår ref: 13/4-24 DAK

Deres ref: 13/155

Høring - NOU 2013: 1 Det livssynsåpne samfunn

Vi viser til høringsbrev av 11. februar 2013 fra Kulturdepartementet og oversender med dette felles hørings svar fra Agder og Telemark bispedømmeråd og Agder og Telemark biskop vedr. NOU 2013:1. Saken ble behandlet i Agder og Telemark bispedømmeråd 26. august 2013

Med vennlig hilsen

Tormod Stene Hansen
stiftsdirektør

Dag Arnulf Kvarstein
rådgiver
Direkte innvalg: 38105126

HØRINGSUTTALELSE NOU 2013:1

fra Agder og Telemark bispedømmeråd og biskop

«Det livssynsåpne samfunn – en helhetlig tros- og livssynspolitikk»

A. INNLEDNING

Agder og Telemark bispedømme og Agder og Telemark biskop takker for muligheten til å komme med en høringsuttalelse om NOU 2013:1, «Det livssynsåpne samfunn – en helhetlig tros- og livssynspolitikk». Vi støtter initiativet til å se tros- og livssynspolitikken under ett.

I det følgende vil vi prøve å kommentere de viktigste prinsipielle sidene ved statens tros- og livssynspolitikk utfra høringsdokumentet. I tillegg kommenterer vi enkelte punkter som har med praktisering av tro og livssyn i det norske samfunnet å gjøre. Vi knytter også noen kommentarer til de økonomiske og juridiske sidene ved tros- og livssynspolitikken. De punktene vi ikke har innvendinger eller kommentarer til, vil ikke nevnes i høringsuttalelsen.

B. OPPSUMMERING

Vi er positive til følgende prinsipper i utredningen:

- Vi er glade for at det gis klart uttrykk for at staten skal føre en aktivt, støttende politikk på dette området, og staten skal aktivt legge til rette for tro- og livssyn i det offentlige rom. At tro og livssyn ikke bare er en privatsak, er en viktig innsikt. Videre varsler begrepet «det livssynsåpne samfunn» en tilnærming til tros- og livssynspolitikken som vi hilser velkommen.
- Vi gir også vår tilslutning til «likebehandlingsprinsippet», at likebehandling og ikke-diskriminering skal være styrende for statens tros- og livssynspolitikk.
- Videre er det et viktig korrektiv at tros- og livssynspolitikken hele tiden holdes opp mot de menneskerettighets-konvensjoner som Norge har forpliktet seg på. Det betyr at ulike menneskerettigheter må veies mot hverandre. Religionsfriheten og tros- og livssyns-samfunnenes autonomi må respekteres, samtidig som religionsfriheten ikke må bryte med andre menneskeretter.
- Vi støtter Stålsett-utvalgets 8 prinsipper for statens tros- og livssynspolitikk.

Vi har følgende kritiske merknader til utredningens konklusjoner:

- Vi synes ikke utredningen får tilstrekkelig fram at vår historie og kulturarv spiller en viktig rolle i tros- og livssynspolitikken. At kirken har spilt en viktig rolle for utviklingen av velferdsstaten og for demokratiseringen av samfunnet bør komme

klarere fram. Stålsett-utvalget legger så mye vekt på kirkens maktbruk (kapittel 3), at kirkens positive rolle i utviklingen av sivilisasjonen og kulturarven blir underkommunisert.

- At Den norske kirke er en kirke med landsdekkende tilstedeværelse der et flertall av befolkningen er medlemmer, og har stor kompetanse på mange områder, er en faktor i vurderingen av kirkens rolle i det flerkulturelle og flerreligiøse samfunnet. Den norske kirkes stilling som majoritetskirke handler like mye om **ansvar** for å betjene lokalsamfunnene som kulturaktør, omsorgsgiver og livsrite-institusjon som at kirken skal holde på sine privilegier.
- Vi mener videre at Stålsett-utvalget retter for lite oppmerksomhet mot at kristen kultur og kirken betyr mye for folks tenkemåte og livsløp de fleste steder i landet, kanskje i større grad enn i de store byene. «Det livssynsåpne samfunn» synes å være skrevet ut fra storbyens perspektiv der livssynsmangfoldet allerede er stort.
- Stålsett-utvalget har en for smal definisjon av religion der det kognitive og selve aktivitetene vektlegges. Religion er også kultur, tradisjoner, riter, holdninger, følelser, verdisystemer og identitet. En reduksjonistisk oppfatning av religion kan gi mindre forståelse av religionens betydning for folk og samfunn.
- Den norske kirkes religiøse og livssynsmessige ståsted synes tidvis å bli vurdert som et problem av Stålsett- utvalget. Vi vil tvert imot hevde at dette ståstedet er en ressurs og et grunnlag for dialog som kirken har i møte med mennesker av ulike religioner og livssyn. At tro møter tro, og at gudstro møter livssyn uten en gudstro, kan bidra til en gjensidig læringsprosess. Religion er en ressurs for identitet og mening i tilværelsen.¹
- Vi er som nevnt positive til at staten skal føre en aktivt støttende tros- og livssynspolitik. Imidlertid er vi bekymret for at en for sterk involvering fra statens side også skal føre til unødvendig mye styring knyttet til kriterier for medlemsstøtte.

---

¹ (Jfr. Jürgen Habermas' forelesning/artikkel «Religion in the public sphere», 2005).

C. NÆRMERE OM PRINSIPPER FOR TROS- OG LIVSSYNSPOLITIKKEN (utredningens del III)

Grunnlovens § 2

Grunnlovens paragraf 2 (og Stortingets kirkeforlik) slår fast at «værdigrunnlaget forbliver vår kristne og humanistiske Arv». Og videre: «Denne Grundlov skal sikre Demokratiet, Retsstaten og Menneskerettighetene».

Stålsett-utvalget går her utover sitt mandat og vil fjerne formuleringen «vor kristne og humanistiske arv» fra grunnlovens paragraf 2 og dermed gjøre grunnloven religiøst og livssynsmessig nøytral, slik vi ser det. Flertallet i BDR-komiteén kan ikke se at det er nødvendig å endre Grunnloven igjen for at staten skal kunne føre en livssynspolitikk basert på likebehandling. I vår kristne og humanistiske arv ligger det verdier som nestekjærlighet og likeverd, verdier som igjen har vært utgangspunktet for menneskerettighetene, rettsstaten og demokratiet. Dette er verdier som flere religioner og livssyn har felles.

Å holde fram vårt kristne og humanistiske verdigrunnlag må være legitimt selv om et mindretall av befolkningen har et annet verdigrunnlag. Det kristne og humanistiske kulturarven handler blant annet om nasjonens historiske fundament. Denne arven er likevel ikke bare historisk, men en levende størrelse som er med på å konstituere dagens samfunn. Å være rotfestet i en levende tradisjon gjør det mulig å vokse inn i fremtiden som et moderne samfunn med identitet og forankring, der vi som enkeltmennesker og kollektiv møter hverandre med respekt. Å møte hverandre med respekt forutsetter ikke at man er livssynsnøytral.

Vi viser her også til kulturutredningen 2014 (Enger-utvalget) som sier: «Den norske kirke har som folkekirke en særlig rolle som formidler av kulturarven slik den er innvevd i kirkebygg og menneskers livsritualer.» Kirken beskrives i kulturutredningen som en institusjon som har vært med å bygge den kulturelle grunnmuren i Norge og mobilisert folk til aktiv samfunnsdeltakelse.

I Stålsett-utvalgets hovedprinsipper for en helhetlig tros- og livssynspolitikk savner vi som nevnt en større forståelse for det historiske perspektivet. Nasjonens felles verdihistorie bør ha betydning for dagens tros- og livssynspolitikk. Menneskets dannelse og verdisyntoppstår ikke i et vakuum. Individet dannes gjennom de sosiale, historiske og kulturelle sammenhenger det inngår i.² Uten tradisjonen og historien blir våre verdier kun bygd på følelser, nytteverdi og individuelle preferanser. Et menneske og en nasjon med røtter i en levende tradisjon har trygghet til å møte det tros- og livssynsmessige mangfoldet som preger Norge i dag.

Kirken bærer i seg elementer som både bekrefter og utfordrer samfunnet og dets kultur. Dette understrekes blant annet i «Den norske kirkes identitet og oppdrag» fra Kirkemøtet i 2004. Kirken er dermed ikke bare en institusjon som viderefører tradisjoner og kultur. Kirken

---

² (Jfr. filosofen Charles Taylors bok «*Multiculturalism*» (1994))

er også motkultur og et korrektiv til den rådende kulturen. I den senere tid har dette kommet klart til uttrykk blant annet i kirkens kritiske holdning til den norske forvaltningen av oljeformuen (Kirkemøtesak 12/13), til klimapolitikken og til asylpolitikken. Denne motkulturelle kraften finner vi grunnlag for i de bibelske skriftene der pengenes makt, undertrykkelse av fattige og hykleri kritiseres.

Likebehandling av religioner og livssyn

Det er riktig i et stadig mer pluralistisk samfunn å ha som mål at alle skal sikres livssyns- og religionsfrihet. Statens livssyns- og religionspolitikk må være i overensstemmelse med menneskerettighetene.³ Det innebærer både en rett til religionsfrihet og en mulighet til praktisk religionsutøvelse, samt at religionsfriheten må veies opp mot andre menneskeretter.

Det er derfor legitimt at den såkalte majoritetskirkens privilegier gjennomgås for å undersøke om de kolliderer med prinsippet om likebehandling. For eksempel er vi ikke uenig i at det i vårt pluralistiske samfunn er på sin plass at sykehusprester suppleres av sykehus-imamer der forholdene ligger til rette for det. Det er videre bra om man i tillegg til fengselsprester også får offentlig ansatte prester og omsorgspersoner fra andre religioner eller livssyn. (Mer om dette i del. D, punkt 15.5).

Samtidig er det et faktum at kristendommen og Den norske kirke er tett forbundet med Norges historie og kulturarv. Det innebærer at det i noen tilfeller er naturlig og legitimt at den kristne arven er synlig til stede i det offentlige. For eksempel: korset i flagget, kirkeklokker som lyder hver søndag formiddag, at søndag er helligdag og at kristne høytider markeres. Det er svært få som i dag mener at dette er problematisk utfra et likebehandlingssynspunkt. Likedan er det få som problematiserer at våre middelalderkirker er en viktig del av kulturarven og at staten derfor bevilger penger til restaurering og ivaretagelse. Disse eksemplene viser at det pr. i dag er grenser for hvor langt det er naturlig at den livssynsmessige og religiøse likestillingen kan gå i et samfunn basert på kristne og humanistiske verdier.

Religiøs og livssynsmessig likestilling må ikke bety at det blir illegitimt å peke på at kirken og kristen tro er, og har vært, en viktig del av den norske kulturen og identiteten. Vi mener at dette ikke er et normativt standpunkt, men et deskriptivt faktum. Dette betyr imidlertid ikke at de kristne eller humanistiske verdiene alene definerer hva den norske kulturarven er. Det er ikke slik at det å være norsk er synonymt med å være kristen eller humanist. Å være norsk er heller ikke knyttet til etnisitet. Norge har vært et flerkulturelt samfunn i flere tiår.

Den norske kirke har fremdeles en stor andel av befolkningen som medlemmer (75,8 prosent i 2012). Dette gir kirken et spesielt ansvar for å forvalte kristendommens stilling i

---

³ Den Europeiske menneskerettighetskonvensjon, art. 9, FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter, art. 18 og FNs barnekonvensjon, jfr. Grunnlovens § 110C.

samfunnet. Kirkens størrelse og oppslutning må ikke brukes som en maktbase, men som et fundament for felles demokratiske verdier der hensynet til mangfoldet og minoritetene holdes høyt.

Stålsett-utvalget vil for øvrig at likebehandlingsprinsippet skal overordnes argumenter basert på historiske forhold. Dette blir etter vår mening for kategorisk. Problemet er at ulike størrelser ikke alltid kan behandles likt. En likeverdig behandling er kanskje her et bedre uttrykk.

D. PRAKTISERING AV TRO OG LIVSSYN I DET NORSKE SAMFUNNET (utredningens del IV)

11.2 Formålsparagrafen for skolen

Agder og Telemark bispedømmeråd og biskop støtter her Stålsett-utvalgets mindretall. (Se side 126). Vi kan ikke se at kristne og humanistiske verdier uthuler en likebehandling av alle borgere. Verdiene som ligger i kristne og humanistiske tradisjoner kommer til uttrykk i ulike religioner, livssyn og i menneskerettighetene. Det er ikke unaturlig at de nevnte to tradisjonene fremheves siden de i særlig grad preger det norske samfunnets verdigrunnlag. Skolens formålsparagraf må også ses i sammenheng med Grunnlovens paragraf 2; «verdigrunnlaget forbliver vor kristne og humanistiske arv».

Vi anser det som nødvendig at alle elever, uavhengig av religion eller livssyn, får kjennskap til den kristne og humanistiske arven og tradisjonen Norge har. Gjennom denne kjennskapet vil elever ha mulighet for felles referanserammer som bakgrunn for tolkning og forståelse av språk og symboler i det norske samfunnet. Kunnskap om vår kristne og humanistiske arv vil forene mer enn det skiller, og bør derfor være et anliggende som er viktig uavhengig av religion og livssyn.

11.4 Andre koblinger mellom statsmakt og religion

11.4.1: Nasjonale symboler, markeringer

Utredningen (NOU 2013:1) konkluderer med at nasjonale sørgemarkeringer, som for eksempel den etter 22. juli 2011, ikke bør delegeres til ulike tros- og livssynssamfunn, heller ikke til Den norske kirke. Her mener vi Stålsett-utvalget går for langt i retning av en «negativ» likestilling. Vi synes det er i orden at staten slutter seg til minnemarkeringer etter nasjonale katastrofer, enten det skjer i en kirke, en moské eller en synagoge.

Videre tror vi en slik negativ likestilling kolliderer med de folkekirkelige strømningene i det meste av landet der folk naturlig søker mot kirken eller andre forsamlinger når kriser eller ulykker rammer. Dette så vi også i Norge etter 22. juli-katastrofen: Folk valgte «sin» kirke som sørgested. Derfor mener vi at nasjonale sorgmarkeringer kan legges til kirker og andre

gudshus uten at dette er udemokratisk eller uttrykk for livssynsmessige privilegier.

11.4.2: Kirkelige valg.

Agder og Telemark bispedømmeråd og biskop vil gå inn for at kirkevalg og politiske valg holdes adskilt. Dermed støtter vi Stålsett-utvalgets konklusjon her.

I en høringsuttalelse vedtatt i Agder og Telemark Bispedømmeråd 13.11.2012 støttet riktignok rådet en endring i Kirkeloven som la til rette for samtidighet og samlokalisering av kirkelige og politiske valg. I og med at vi i **denne** høringen skal behandle de prinsipielle sidene ved statens religions- og livssynspolitik, må vi se videre enn dagens situasjon der et politisk kirkeforlik legger premissene. Dagens politiske enighet er en situasjon som kan endres. Vi ønsker derfor for fremtiden, på prinsipielt grunnlag, å avvikle koblingen mellom kirkelige og politiske valg.

Pragmatiske hensyn kan tilsa at en ordning med samtidighet og samlokalisering av kirkevalg og politiske valg er gunstig for økt demokrati i kirken, men prinsipielle hensyn tilsier at en slik ordning ikke vil bidra til å løse båndene mellom stat og kirke og heller ikke bidra til økt likebehandling mellom tros- og livssynssamfunn.

Kapittel 14: Livssynsåpne seremonirom

Når det gjelder seremonilokaler for gravferd, mener vi at det i alle kommuner, eller tilstøtende kommuner, bør være tilbud om verdifleksible/livssynsåpne gravferdslokaler. Dette må være et kommunalt, og ikke et kirkelig ansvar. I små kommuner som ikke har ressurser til å etablere et eget livssynsåpent seremonirom, bør man samarbeide med nabokommuner fremfor å kreve at kirkelige lokaler skal tilrettelegges slik at alle religioner og livssyn kan bruke dem.

Heile kapittel 15: Tros- og livssynstjeneste i offentlige institusjoner

Vi støtter i hovedsak Stålsett-utvalgets fremstilling og konklusjoner, med unntak av:

15.5. Offentlige sykehus

Vi ønsker at ordningen med sykehusprester skal fortsette, men er positive til at de suppleres med tros- og livssynspersonale fra andre religioner og livssyn. Sykehusprestene bør inngå i sykehusets faglige stab. Etter vårt syn er det en kvalifikasjon og en ressurs å ha et definert trosmessig ståsted i møte med pårørende og mennesker i en vanskelig eksistensiell situasjon.

Kapittel 17: Offentlige funksjoner – tros- og livssynssamfunnenes vigselmyndighet

17.6.2. Bør tros- og livssynssamfunnene fortsatt ha vigselmyndighet?

I dette spørsmålet er Agder og Telemark bispedømmeråd delt. Halvparten av medlemmene

ønsker at dagens ordning fortsetter, mens den andre halvparten ønsker at vigsel utelukkende skal være en borgerlig ordning.

Kapittel 18: Gravferdsforvaltning

Vi støtter ikke utredningens konklusjon om at forvaltningsansvaret for gravplassene i sin helhet skal overdras til kommunene. Det er etter vårt syn et bedre utgangspunkt at kirken kan forvalte gravplasser på vegne av kommunen. Dersom alle gravplasser skal overføres til kommunal forvaltning, vil det innebære at eiendom og forvaltningsansvar fjernes fra trossamfunn som allerede eier og forvalter egne gravlunder. Dette er ikke akseptabelt.

Grunnen til at vi ønsker at kirken fortsatt skal få forvalte sine kirkegårder er ikke primært at kirken representerer flertallet av befolkningen. Det viktigste argumentet her er at kirken sitter på det meste av kompetansen på dette området. I tillegg kommer spørsmålet om eiendomsforhold og juridiske momenter i forbindelse med det.

Det er imidlertid i orden at kommunen forvalter gravplassene der plassen er adskilt fra kirkebygget. Men der gravplassen ligger innenfor kirkens eiendom, bør kirken selv forvalte gravplassen, på vegne av kommunen.

Vi vil understreke at det er viktig å skille mellom gravferdsforvaltning og selve gravferdsseremonien. Dersom kommunen skal overta gravferdsforvaltningen, er det viktig at de pårørende fritt kan velge mellom de ulike tros- og livssynssamfunnenes tilbud om gravferdsseremonier. Uten et slikt skille mellom forvaltning og seremonier, er vi redd for at det religiøse og livssynsmessige innholdet i gravferden blir svekket. Det vil også bety et mindre livssynsåpent samfunn.

Vi vil også peke på at en viktig del av de kirkelige fellesrådenes oppgaver og stillinger vil falle bort eller bli fragmentert dersom staten skal overta gravferdsforvaltningen i sin helhet.

Heile kapittel 19: Barns interesser og rettigheter

Vi støtter i hovedsak utvalget sin framstilling og konklusjoner

Vi ser det som verdifullt at dagens ordning med skolegudstjenester fortsetter.

Kapittel 20: Avveininger i forholdet mellom religionsfrihet og andre rettigheter

Religionsfrihet er grunnleggende for demokratiet og det norske samfunnet. Likevel kommer av og til religionsfriheten i konflikt med andre menneskerettigheter og lovgivning. Vi er enige i det prinsipielle synspunktet om at den svakestes interesser i utgangspunktet bør veie tyngst i tvilstilfeller.

Kap. 20.3: Agder og Telemark bispedømmeråd ønsker at det skal være reservasjonsrett for leger når det gjelder henvisning til abort. Her støtter vi Stålsett-utvalgets mindretall. Vi mener at dette er et tros- og samvittighetsspørsmål som bør underlegges de samme

unntaksbestemmelsene som direkte medvirkning under abortinngrep. I praksis vil dette ikke føre til at kvinner blir fratatt sin juridiske rett til å få utført abort.

Kap. 20.5: Agder og Telemark bispedømmeråd støtter flertallet i Stålsett-utvalget som vil beholde bestemmelsene i lovverket som sikrer at religiøse samfunn selv bestemmer over sitt læremessige grunnlag så lenge dette ikke bryter norsk lov. Fra 2010 er ikke trossamfunn lenger generelt fritatt fra likestillingsloven og arbeidsmiljøloven, men forskjellsbehandling som er nødvendig «for å oppnå et saklig formål» er tillatt (for eksempel adgang til ikke å ansette kvinner eller homofile i religiøse funksjoner når dette bryter med teologiske læresetninger). Etter loven må heller ikke forskjellsbehandlingen være «uforholdsmessig». I likhet med Stålsett-utvalget mener vi det er viktig at disse lovreglene blir stående, både for å forhindre urimelig og ulovlig forskjellsbehandling, og for å sikre trossamfunnenes autonomi.

E. OFFENTLIG STØTTE TIL TROS- OG LIVSSYNSSAMFUNNENE (utredningens del V, kapitlene 22-26)

Generelt: Vi ønsker at dagens ordning med bevilgning til tros- og livssynssamfunn over statsbudsjettet/kommunale budsjetter fortsetter, slik også Stortingets kirkeforlik forutsetter. Beregningen av statsstøtten til tros- og livssynssamfunnene tar utgangspunkt i de kommunale og statlige utgiftene til Den norske kirke, etter fradrag av utgifter som er felles for alle innvånere av riket. (kap 3, s. 423).

Kap. 23

Agder og Telemark bispedømmeråd og biskop støtter i hovedsak Stålsett-utvalgets flertall når det gjelder vilkår for offentlig støtte til tros- og livssynssamfunnene. Vi vil særlig understreke utvalgets punkt 23.2.3 hvor det heter: «*Utvalget vil legge vekt på at de vilkår som settes for støtte, bør være tydelig uttrykt slik at håndhevingen av dem ikke er for skjønnspreget og uforutsigbar. (...) Det bør videre etableres betryggende prosedyrer for behandling av vilkårsspørsmål.*

Lovforslaget s. 422-426 innebærer at tros- og livssynssamfunnene må oppfylle visse kriterier. Det gjelder blant annet felles forpliktende oppfatninger (kap. 2, punkt 1 og 2) og at samfunnet ikke må være dannet utfra økonomisk egeninteresse. Vi støtter disse kriteriene. I tillegg støtter vi kravet om at samfunnet ikke må oppmuntre til vold mot barn eller bifalle illegitime voldshandlinger, og heller ikke verve medlemmer gjennom tvang og manipulasjon (punkt 6). Vi reserverer oss imidlertid mot punktet om at deltakelse i samfunnets styringsstruktur må være åpen for begge kjønn (punkt 4), og at samfunnet må ha minst 100 medlemmer (punkt 5). Vi vil i stedet foreslå en medlemsgrense på 20-30 personer.

Generelt vil vi poengtere at vilkårene for støtte ikke må bli så omfattende at vi risikerer en statlig detaljstyring som kan komme i konflikt med religionsfriheten.

Kap. 24, punkt 3.3: Her heter det: «Utvalget gir i kapittel 15 en vurdering av om det fortsatt bør kunne legges til grunn at prester bør gå med dødsbudskap. Hovedvurderingen er at dette ikke bør være tilfelle. Utvalget mener at hensynet til tros- og livssynsfriheten blir best sikret ved en livssynsuvhengig formidler av dødsbudskap, enten ved politi eller ved helsepersonell». Agder og Telemark bispedømmeråd og biskop er uenig i dette.

Vi tror dagens prester i Den norske kirke er godt faglig kvalifisert til denne oppgaven. I tillegg mener vi det er en ressurs å ha et avklart religiøst ståsted i møte med pårørende. (Jfr. vår kommentarer i punkt 15.5).

Dersom ordningen med at prester går med dødsbudskap likevel skulle bli avvirket, bør midlene til ordningen med soknebud og sjelesorg bli værende på budsjettet til Den norske kirke og bør inngå i beregningsgrunnlaget som i dag.

Det må heller ikke være slik at dagens bevilgninger til beredskapsgodtgjøring for prester blir brukt til å finansiere en eventuell nyordning for formidling av dødsbudskap.

Kap. 25: Medlemskap

Vi støtter Stålsett-utvalgets konklusjon om at medlemskap må forutsette en melding fra foreldrene eller barnet selv til det aktuelle tros- eller livssynssamfunnet. Videre bør kun medlemmer, og ikke automatisk tilhørige (tilfeller der et barn regnes som tilhørig dersom én av foreldrene er medlem), telle som grunnlag for statlig tilskudd.

Vi er enige i at ordninger for medlemsregistrering som begunstiger Den norske kirke, bør opphøre. Likevel bør ordningen med at fødselsmelding med trostilhørighet sendes fra sykehuset til folkeregisteret fortsette av praktiske hensyn. (Se utredningen s. 400).

Kap. 26: Vurdering av andre finansieringsordninger for tros- og livssynssamfunn.

26.1: Støtte til livssynsbasert utdanning: Vi er enige med flertallet i Stålsett-utvalget og ønsker at det gis støtte til bibelskoler og folkehøgskoler, i tillegg til grunnskoler, videregående skoler og høyskoler.

26.2: Et flertall i Stålsett-utvalget mener at reglene for tildeling av støtte til barne- og ungdomsorganisasjonene bør strammes inn, slik at forskjellsbehandling knyttet til kjønn eller seksuell orientering i disse organisasjonenes styringsstruktur medfører at det ikke gis støtte. Et mindretall ønsker ikke en slik innstramming, utfra en bekymring for at dette i praksis vil føre til at de fleste religiøse barne- og ungdomsorganisasjoner vil kunne bli fratatt støtte (s. 407). Agder og Telemark bispedømmeråd og biskop deler mindretallets bekymring.

F. ET SAMORDNETREGELVERK FOR TROS- OG LIVSSYNSAMFUNN (del VI)

Kapittel 27. Ny felles lov om tilskudd til tros- og livssynssamfunn

Vi støtter behovet for en ny felles lov om tilskudd til tros- og livssynssamfunn. Dette innebærer nye krav til godkjenning av tros- og livssynssamfunn, og nye krav til medlemsavgrensning for støtteberettigede tros- og livssynssamfunn. Videre skal «Lov om trudemssamfunn og ymist anna» avvikles og erstattes av en ny lov.

27.1 Lovparagrafer i Lov om trudemssamfunn og ymist anna som ikke foreslås videreført i ny lov: ATBR støtter prinsippet om at dubletter med andre lover tas bort, for eksempel retten til religionsfrihet som er sikret i Grunnloven.

Kapittel 28. Behov for endringer i andre lover

Vi støtter i hovedsak Ståsett-utvalgets konklusjoner i dette kapitlet, og vil spesielt bemerke:

28.1 Gjennomgang av behov for endring av lover

Barneloven/skoleloven: Vi støtter endringen om barns selvstendige rettigheter fra fylte 12 år vedrørende medlemskap, samt at elevers egne meninger skal høres fra de er 12 år (15 år pr. i dag).

Ekteskapsloven: Dersom ordningen med vigsel i tros- og livssynssamfunn fortsetter, ønsker vi at dagens regler om hvem som kan foreta en vigsel eller nekte å foreta en vigsel, blir videreført. Når det gjelder retten til å nekte å foreta en vigsel foreslås det at den kun skal gjelde vigslere i trossamfunn. Ny § 13 i Ekteskapsloven vil da lyde: «*En vigsler i et trossamfunn godkjent etter lov om tros- og livssynssamfunn kapittel 4 kan også nekte å foreta vigsel dersom en av brudefolkene er skilt og den tidligere ektefellen lever, eller dersom brudefolkene er av samme kjønn.*» (Se utredningen s. 417). Vi støtter dette.

Kap. 29 : Merknader til ny lov om tilskudd til tros- og livssynssamfunn

Vedr. kapittel 3 i ny lov (se side 423): Det nye lovforslaget innebærer at alle kommunale tilskudd overføres til staten i form av et rammetrekk fra kommunenes inntektsrammer. Utredningen sier videre at «*omleggingen forhindrer ikke at den enkelte kommune kan velge å gi støtte til lokale tros- og livssynssamfunns virke, for eksempel til prosjekter eller nyetableringer så lenge kommunene ikke diskriminerer ulike livsutsuttrykk.*»

Vi er bekymret over at kommunene kan komme til å bruke den nye ordningen til å frasi seg ansvar. Det vil også være uheldig om den nye ordningen bidrar til at kontakten mellom kommunen og den lokale kirken svekkes.

G. AVSLUTNING

Agder og Telemark bispedømmeråd og biskop er glade for hovedgrepet i NOU 2013:1; at samfunnet skal være livsønsåpent og at det skal være plass for religionen og livssynene i det offentlige rom. På enkelte områder er vi imidlertid redd for at utredningens konklusjoner i praksis kan bidra til det motsatte.

Når Stålsett-utvalget ikke ønsker at offentlige sorgmarkeringer skal holdes i kirker eller andre religiøse lokaler, frykter vi at det vil føre til færre religiøse markeringer i det offentlige rom - og ikke til et mer livsønsåpent samfunn. En slik negativ likebehandling som består i at alle mister sin rett til å markere hendelser og begivenheter i en religiøs ramme, vil etter vårt syn svekke religionens plass i det offentlige rom og føre til et mindre livsønsåpent samfunn. Resultatet kan i praksis bli en økende sekularisering av offentligheten. Utvalgets forslag om at dødsbudskap bør formidles av tros- og livssynsuaavhengige offentlige representanter, og forslaget om en konfesjonsuavhengig tros- og livssynstjeneste i sykehusene, kan også dra i den retningen.

Vår bakgrunn for disse innvendingene er ikke at vi vil holde på kirkens og kristendommens privilegier og makt, men at kirken og den religiøse dimensjonen rent faktisk er en viktig del av norsk kultur og folks livsorientering. Kirken har et ansvar for å forvalte den viktige rollen den spiller på dette området i folks liv.

Det livsønsåpne samfunn ivaretas heller ikke best ved å redusere Den norske kirkes tilstedeværelse i samfunnet, men ved at Den norske kirkes rolle og ansvar i samfunnet suppleres av andre religioners og livssyns likeverdige nærvær i det offentlige rom.